

Η ΝΟΜΙΚΗ ΑΡΧΗ NE BIS IN IDEM ΤΟΥ 7^{ου} ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΤΗΣ ΕΣΔΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΥΤΗΣ ΒΑΣΕΙ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Σχόλιο στην αριθμ. Α2733/2022 απόφαση του
Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά (12^ο Τμήμα)

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΣΧΟΛΙΑΖΟΜΕΝΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Με την υπ' αριθμ. Α2733/2022 οριστική απόφαση του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά (12^ο τμήμα) απορρίφθηκε προσφυγή, στρεφόμενη κατά καταλογιστικής πράξης, εκδοθείσας από τον Προϊστάμενο του ΣΤ Τελωνείου Εισαγωγής Πειραιά. Με την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη χαρακτηρίστηκαν οι προσφεύγοντες ως υπαίτιοι τελωνειακής παράβασης, η οποία ενέχει στοιχεία λαθρεμπορίας και επιβλήθηκε σε αυτούς πολλαπλό τέλος, επιμεριζόμενο ανάλογα με το ποσοστό της ευθύνης τους. Η σχολιαζόμενη πρωτόδικη δικαστική απόφαση αποτελεί συνέχεια πάγιας νομολογίας, των ελληνικών δικαστηρίων¹, αναφορικά με την ερμηνεία και εφαρμογή της νομικής αρχής ne bis in idem του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, το οποίο κυρώθηκε και τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με το άρθρ. 28 παρ. 1 Σ., με τον ν. 1705/1987, αποτελώντας αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά, εμμένοντας σε προηγούμενες δικανικές κρίσεις ελληνικών δικαστηρίων όλων των βαθμών δικαιοδοσίας, σχημάτισε την άποψη ότι η εξάλειψη –συνεπεία του θεσμού της παραγραφής– του αξιοποιήσιμου της πράξης δεν ισοδυναμεί με

Νικόλαος Σαββάτης
δικηγόρος παρ' εφέταις
(μέλος του Δ.Σ. Τρικάλων)

¹ ΣΤΕ ΟΛ. 359/2020· ΣΤΕ 1102-1104/2018 επταμ., 167-169/2017 επταμ.· ΣΤΕ 2805/2015, Διδικ 2/2016, τεύχος, σελ. 271· ΣΤΕ 722/2014· ΔΠρωτΑθ 5253/2010.

αθωωτική ποινική απόφαση, το αμετάκλητο της οποίας δεσμεύει το διοικητικό δικαστήριο, κατ' άρθρ. 5 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (σκέψη 10), διότι, όπως δέχθηκε, στην περίπτωση αυτή δεν γίνεται ουσιαστική εκτίμηση για τη διάπραξη ή μη του αδικήματος, απορρίπτοντας σχετικό ισχυρισμό των προσφευγόντων περί εφαρμογής της αρχής ne bis in idem. Εκτός αυτού, απορρίφθηκαν και οι λοιποί προβαλλόμενοι λόγοι περί παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας και της κατά τόπο αναρμοδιότητας, ενώ προφανώς αγνοήθηκε επικαλούμενη απόφαση του ΣΤΕ² με ad hoc σκεπτικό. Σημαντικό όμως είναι, επί του κρινόμενου θέματος, να γίνουν οι κάτωθι παρατηρήσεις.

II. ΠΑΥΣΗ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΩΞΗΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ – ΑΘΩΩΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Ανεξάρτητα του προβληματικού της διάταξης της παρ. 2 του άρθρ. 5 του ΚΔΔ, η έκδοση απαλλακτικής απόφασης επί αδικήματος που αφορά την παράβαση των διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας ενέχει σε πολύ μεγάλο βαθμό δέσμευση του διοικητικού δικαστή, τουλάχιστον στο ζήτημα της διαπίστωσης του δόλου τέλεσης της πράξης. Κατ' ερμηνεία της διάταξης του άρθρ. 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ από το ΕΔΔΑ, αυτό έχει δεχθεί ότι απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου που έπεται τελικής αθωωτικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου για το ίδιο πρόσωπο δεν πρέπει να παραβλέπει και να θέτει εν αμφιβόλω την αθώωση, έστω και αν αυτή εκώρπησε λόγω αμφιβολιών, ως «τελική» δε απόφαση, στο πλαίσιο της προαναφερόμενης νομολογίας, νοείται η αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου³. Συνεπώς, το διοικητικό δικαστήριο υποχρεούται να απόσχει από τη διατύπωση κρίσης ή αιτιολογίας που να θέτει εν αμφιβόλω το αθωωτικό αποτέλεσμα της αμετακλήτως περαιωθείσας οικείας ποινικής διαδικασίας, ενώ σε κάθε περίπτωση υποχρεούται να τη συνεκτιμήσει και δη κατά τρόπο ειδικό, ώστε εφόσον αποκλίνει από τις κρίσεις του ποινικού δικαστή αυτή να ενέχει την εκ του Συντάγματος απαιτούμενη επαρκή αιτιολογία. Ως εκ τούτου στις αθωωτικές αποφάσεις που λαμβάνονται υπόψη από τα διοικητικά δικαστήρια πρέπει να ενταχθούν και αυτές που εξαλείφουν το αξιόποιο λόγω παραγραφής: Πρόκειται για τον θεσμό εκείνο που συνίσταται στην εξάλειψη, ύστερα από την παρέλευση ορισμένου χρόνου, της αξιώσεως της πολιτείας να κριθεί ο δράστης ορισμένου εγκλήματος δικαστικά και να κηρυχθεί ένοχος. Ο ελληνικός ΠΚ αποδέχεται την ουσιαστική θεωρία (θεσμός του ουσιαστικού ποινικού δικαίου) για τη νομική φύση της παραγραφής, αφού ως συνέπιά της ορίζει την εξάλειψη του αξιοποίνου (αρ. 111 παρ. 1 ΠΚ). Αν συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής ενός εγκλήματος, το δικαστήριο οφείλει να αποφανθεί ότι παύει οριστικά η ποινική δίωξη. Από τη στιγμή που ο θεσμός της παραγραφής οδηγεί σε εξάλειψη του αξιοποίνου παρέλκει η εξέταση του αν κρίνεται με αυτήν ή όχι η ουσία της υπό κρίση ποινικής υπόθεσης, δεδομένου ότι τα ποινικά μας δικαστήρια επιμένουν, για λόγους οικονομίας των ενεργειών, να ερευνούν το ζήτημα της παραγραφής πριν από την ουσιαστική έρευνα του αξιοποίνου και αμέσως μετά τα δικονομικά εμπόδια. Στη θεωρία, ωστόσο, υποστήριξη βρήκε και η άποψη ότι η κρίση πως μία πράξη δεν συνιστά έγκλημα προηγείται από την κρίση για την παραγραφή της και τούτο διότι δεν επιτρέπεται να σπιλώνεται η υπόληψη του κατηγορουμένου με την οριστική παύση

² ΣΤΕ 2987/2017.

³ ΣΤΕ 2951/2013, 2957/2013, 1713/2014, 1879/2014, 1184/2015 κ.ά.

της ποινικής διώξεως, λόγω παραγραφής, όταν αυτός δεν έχει τελέσει καν την πράξη ή τούτη δεν είναι τελικά άδικη και καταλογιστή⁴. Χαρακτηριστική είναι η ΣυμβΣτρατΘεσσαλονίκης 161/1996⁵, η οποία έκρινε ως επικουρική τη διερεύνηση της απουσίας αξιοποιήσιμου, αν η ουσιαστική εξέταση της υπόθεσης μπορεί να οδηγήσει σε αθώωση. Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση δεν ήταν δυνατή, εκ των πραγμάτων, η ουσιαστική εξέταση της υπόθεσης από το ποινικό δικαστήριο (ΤριμΠλημΑγρινίου).

III. Η ΑΡΧΗ NE BIS IN IDEM ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Με την αρχή ne bis in idem (άρθ. 4 παρ. 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ) ασχολήθηκε η ΣΤΕ 2987/2017 (Β τμήμα, επταμελής σύνθεση) η οποία, υιοθετώντας απόφαση που εκδόθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), έκρινε ως εξής: Με την απόφασή του στην υπόθεση *Καπετάνιος και άλλοι κατά Ελλάδα*, το ΕΔΔΑ, αφού απέκρουσε ρητώς την επιχειρηματολογία που διατυπώθηκε στην 2067/2011 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, διαπίστωσε, τελικά, παραβίαση του άρθρου 4 του 7ου ΠΠ στις κριθείσες υποθέσεις, στις οποίες είχαν απορριφθεί τα ένδικα βοηθήματα και μέσα των προσφευγόντων σε σχέση με διοικητικές πράξεις περί καταλογισμού σε βάρος τους χρηματικής κύρωσης (υψηλού πολλαπλού τέλους) για διάπραξη τελωνειακής (διοικητικής) παράβασης λαθρεμπορίας, μολοντί αυτοί είχαν απαλλαγεί, με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, της κατηγορίας τέλεσης του αντίστοιχου ποινικού αδικήματος λαθρεμπορίας. Από το σκεπτικό της απόφασης αυτής συνάγεται με σαφήνεια ότι το ΕΔΔΑ διέλαβε ερμηνευτική κρίση, σύμφωνα με την οποία το άρθρο 4 παρ. 1 του 7ου ΠΠ της ΕΣΔΑ *αντιτίθεται (τουλάχιστον κατ' αρχήν) στην εκκίνηση και εξακολούθηση διοικητικής, κατά το εθνικό δίκαιο, διαδικασίας και δίκης περί επιβολής σε ορισμένο πρόσωπο πολλαπλού τέλους, μεγάλου ποσού (όπως συμβαίνει και με το ζήτημα που πραγματεύεται η σχολιαζόμενη απόφαση), για τελωνειακή παράβαση λαθρεμπορίας, όταν για την ίδια κατ' ουσίαν παράβαση έχει ήδη περατωθεί αμετάκλητα η αντίστοιχη ποινική, κατά το εθνικό δίκαιο, διαδικασία εναντίον του ίδιου προσώπου, λαμβανομένου υπόψη ότι αμφότερες οι διαδικασίες έχουν «ποινικό» χαρακτήρα, κατά την ΕΣΔΑ, βάσει των κριτηρίων Engel (πρβλ. ΣτΕ 167/2017 7μ., σκ. 5, επιχειρηματολογία η οποία παραπέμπει στις αποφάσεις ΣΤΕ 1992/2016 και 680/2017 επταμ.)*. Ενόψει των ανωτέρω και των αποφάσεων του ΕΔΔΑ στις υποθέσεις *Καπετάνιος και λοιποί* και *Σισμανίδης και λοιποί κατά Ελλάδα*, η δημοσίευση των οποίων επηκολούθησε της τελευταίας διασκέψεως (07.04.2015) επί της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση 1741/2015 της Ολομελείας του Δικαστηρίου, αλλά και ενόψει της νεώτερης αποφάσεως του ΕΔΔΑ Α και Β κατά *Νορβηγίας*, δεν συντρέχει περίπτωση παραπομπής στην Ολομέλεια προκειμένου να κριθεί και πάλι το ζήτημα αν πολλαπλό τέλος μεγάλου ύψους, όπως το επίδικο, που επιβάλλεται σε περίπτωση λαθρεμπορίας, συνιστά «ποινή» κατά την αυτόνομη έννοια της ΕΣΔΑ και αν η επιβολή του μπορεί να εμπίπτει στο ρυθμιστικό πεδίο της αρχής ne bis in idem. Στην προκειμένη περίπτωση οι επιβολή ενός τόσο μεγάλου ποσού για πολλαπλά τέλη έχει σαφέστατα χαρακτήρα ποινής (διοικητική κύρωση). Για το κρινόμενο ζήτημα της ερμηνείας και

⁴ Λ. Μαργαρίτης/Ν. Παρασκευόπουλος, *Ποινολογία*, στ έκδ., 2000, αρ. 50-133, σελ. 186 επ.

⁵ Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

εφαρμογής της αρχής ne bis in idem στο πεδίο των τελωνειακών παραβάσεων υφίστανται και οι μειοψηφούσες γνώμες των συμβούλων στη ΣΤΕ (ΟΛ) 1741/2015. Σε ό,τι αφορά δε τη νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων σημαντική είναι η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία επανακαθορίζει τον κανόνα του ne bis in idem, αλλά και του τεκμηρίου αθωότητας στο διοικητικό δίκαιο: Ειδικότερα, στην υπόθεση *Καπετάνιος κ.ά. κατά Ελλάδας* (30.04.2015), το Πρώτο Τμήμα ΕΔΔΑ (προσφυγές 3453/2012, 42941/2012 και 9028/2013), έκρινε ότι η επιβολή διοικητικού προστίμου που επικυρώθηκε και από το Συμβούλιο της Επικρατείας, για τις ίδιες πράξεις για τις οποίες οι προσφεύγοντες είχαν αθωωθεί αμετάκλητα στο ποινικό δικαστήριο, συνιστούσε παραβίαση ανθρώπινων δικαιωμάτων τους. Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι η επιβολή διοικητικής κύρωσης ενώ οι προσφεύγοντες είχαν αθωωθεί πριν από τα ποινικά δικαστήρια, συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2 (τεκμήριο αθωότητας) της ΕΣΔΑ καθώς και του άρθρου 4 του 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (δικαίωμα να μην δικαστεί κανείς και να μην καταδικαστεί δεύτερη φορά για την ίδια πράξη). Η απόφαση περιλαμβάνει μερικές ενδιαφέρουσες σκέψεις για την (αντίθετη) νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, αλλά και για τη συμβατότητα ορισμένων συνταγματικών διατάξεων με τις ανωτέρω διατάξεις της ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, ενώ αναφέρεται και στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κλασική προϋπόθεση για την εφαρμογή του ne bis in idem είναι η βαρύτητα των διοικητικών προστίμων που πρέπει να είναι σοβαρή ώστε να θεωρούνται «ποινικές κυρώσεις», μολονότι προέρχονται από διοικητικό μηχανισμό επιβολής κυρώσεων και διοικητικά δικαστήρια. Αυτό ίσχυε από παλιά κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Κεντρικό κριτήριο είναι βέβαια να πρόκειται για τα ίδια πραγματικά περιστατικά. Έπειτα το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν θα είχε παραβιαστεί η αρχή ne bis in idem αν οι δύο ποινές (χρηματική και φυλάκιση) είχαν επιβληθεί από το ίδιο σύνολο δικαστικής διαδικασίας, ή αν το ποινικό δικαστήριο είχε αναβάλει την έκδοση της απόφασής του μέχρι την έκδοση απόφασης υπέρ του προστίμου από τη διοικητική δικαιοσύνη. Δηλαδή φαίνεται ότι κρίσιμο ήταν το γεγονός ότι η αθώωση προηγήθηκε των διοικητικών δικαστηρίων. Έτσι κρίθηκε και ότι τα διοικητικά δικαστήρια παραβίασαν το τεκμήριο της αθωότητας των προσφευγόντων, αφού αυτοί είχαν προηγουμένως αθωωθεί.

IV. Η ΑΡΧΗ NE BIS IN IDEM ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Με επιστολή της 4^{ης} Απριλίου 2003 το Συμβούλιο ζήτησε, σύμφωνα με το άρθρ. 39 παρ. 1 της Συνθήκης για την ΕΕ από το Κοινοβούλιο να γνωμοδοτήσει επί πρωτοβουλίας της Ελληνικής Δημοκρατίας για την έκδοση απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem⁶. Κατά τη συνεδρίαση της 10^{ης} Απριλίου 2003 ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου ανακοίνωσε ότι παρέπεμψε την ως άνω πρωτοβουλία για εξέταση επί της ουσίας στην Επιτροπή Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων και για γνωμοδότηση στην Επιτροπή Νομικών Θεμάτων και Εσωτερικής Αγοράς⁷. Κατά τη συνεδρίαση της στις 23 Απριλίου 2003 η Επιτροπή Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης

⁶ 7246/2003-2003/0811.

⁷ C5-0165/2003.

και Εσωτερικών Υποθέσεων όρισε εισηγητή. Η επιτροπή εξέτασε την πρωτοβουλία της Ελληνικής Δημοκρατίας και το σχέδιο έκθεσης κατά τις συνεδριάσεις της στις 23 Απριλίου, 12 Ιουνίου και 10 Ιουλίου 2003. Κατά την τελευταία ως άνω συνεδρίαση η επιτροπή ενέκρινε το σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος ομόφωνα. Η σχετική έκθεση του εισηγητή Maurizio Turco κατατέθηκε στις 14 Ιουλίου 2003⁸. Τονίζεται στο σημείο αυτό ότι από το τελικώς εγκεκριμένο, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κείμενο νομοθετικού ψηφίσματος (διαδικασία διαβούλευσης) περί εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem*⁹ συνάγεται ρητά ότι *απόφαση νοείται κάθε τελεσίδικη απόφαση* εκδιδόμενη από ποινικό δικαστήριο κράτους μέλους ως έκβαση ποινικής δίκης, η οποία μπορεί να είναι καταδικαστική ή αθωωτική ή να παύει οριστικά τη δίωξη, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, καθώς επίσης η εξωδικαστική ποινική μεσολάβηση, *ως δε τελεσίδικη θεωρείται κάθε απόφαση που παράγει δεδικασμένο*, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο¹⁰. Άλλωστε, η παρ. 1 του άρθ. 57 του ΚΠΔ αξιώνει για την ύπαρξη δεδικασμένου και *αμετάκλητη δικαστική απόφαση, η οποία παύει οριστικά τη δίωξη για αξιόποινη πράξη και λόγω παραγραφής*¹¹. Εν τέλει, το ανωτέρω σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος μετά των τροπολογιών εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη συνεδρίαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, αποτελώντας κατ' αυτό τον τρόπο τμήμα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Συμπερασματικά, μετά και την παράθεση των δεδομένων της τελικής έγκρισης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο του προτεινόμενου σχεδίου νομοθετικού ψηφίσματος για έκδοση απόφασης-πλαίσιο, σχετικά με την εφαρμογή της νομικής αρχής *ne bis in idem*, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά, όπως αυτό προκύπτει από το σώμα της σχολιαζόμενης απόφασης, παρείδε το ψήφισμα αυτό και απέρριψε τον σχετικό ισχυρισμό των προσφευγόντων. Προέβη όμως έτσι σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή ευρωπαϊκών κανόνων δικαίου, οι οποίοι χαρακτηριζόμενοι ως γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθενός, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου, όπως αυτό ρητά ορίζεται στο εδ. α' της παρ. 1 του άρθ. 28 του ισχύοντος Συντάγματος.

VI. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η αναλυθείσα, εξ αφορμής της σχολιαζόμενης υπ' αριθμ. Α2733/2022 απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά (12^ο Τμήμα), νομική αρχή *ne bis in idem* του 7^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ έχει απασχολήσει επανειλημμένες φορές τα ελληνικά δικαστήρια, διοικητικά και μη. Υπάρχει πληθώρα αποφάσεων δημοσιευμένων στον έντυπο και ηλεκτρονικό νομικό τύπο, οι οποίες επιχειρούν να ερμηνεύσουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής της ανωτέρω αρχής. Παρατηρείται δε κάποια διχογνωμία ως προς τα επιμέρους στοιχεία εφαρμογής της, αν και ως προς το ειδικότερο

⁸ Α5-0275/2003 τελικό.

⁹ ΕΕ C 100 της 26.04.2003.

¹⁰ Τροπολογία 9, άρθρο 1, στοιχείο β.

¹¹ Αρ. 368, περ. β του ΚΠΔ.

ζήτημα που απασχόλησε το παρόν σχόλιο, η νομολογία παίρνει συγκεκριμένη θέση, όπως εκτέθηκε πιο αναλυτικά πιο πάνω. Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις σημαντική μπορεί να είναι η συνδρομή του ΑΕΔ και της γενικότερης ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Όμως, είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι από τη στιγμή που διακυβεύονται ανθρώπινα δικαιώματα από την εφαρμογή ή μη της αρχής, επιβεβλημένη είναι η εφαρμογή της με μεγαλύτερη συχνότητα από τα ελληνικά δικαστήρια, ώστε να αποφεύγονται κατ' αυτόν τον τρόπο και τυχόν καταδίκες από το ΕΔΔΑ. □